

4. VZDĚLÁVÁNÍ CIZINCŮ

Cizinci mají v České republice v oblasti základního, středního, vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání stejná práva a povinnosti jako občané České republiky (pokud není zákonem stanoveno jinak). Cizincům náleží právo na vzdělání podle Listiny základních práv a svobod. K předškolnímu, základnímu uměleckému a jazykovému vzdělávání mají za stejných podmínek jako občané České republiky a států Evropské unie přístup osoby, pokud mají na území České republiky právo k pobytu na dobu delší než 90 dnů, případně pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu, pokud jsou azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo osobami požívajícími dočasné ochrany.

K právním předpisům Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT ČR), jimiž se řídí vzdělávání cizinců, patří:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 20 Vzdělávání cizinců;
- Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k zajištění kursů českého jazyka pro azylanty čj. 21 153/2000-35 (vydáno 4. 6. 2000, účinnost od 1. 7. 2000, uveřejněno ve Věstníku MŠMT ČR č. 7/2000;
- zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (vysokoškolský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Vzdělávání cizinců vychází z následujících principů:

- 1) osoby, které nejsou státními občany České republiky a pobývají oprávněně na území České republiky, mají přístup k základnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání za stejných podmínek jako státní občané České republiky, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy;
- 2) občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají přístup ke vzdělávání a školským službám za stejných podmínek jako občané České republiky;
- 3) pro žáky, kteří jsou dětmi osoby se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie a kteří na území České republiky, kde taková osoba vykonávala nebo vykonává pracovní činnost v pracovněprávním vztahu nebo samostatně výdělečnou činnost, nebo na území České republiky studuje, anebo získala na území České republiky právo k pobytu z jiného důvodu, dlouhodobě pobývají a kteří plní povinnou školní docházku podle školského zákona, zajistí krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy
 - bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků;
 - podle možností spolupráci se zemí původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.Krajský úřad zajistí přípravu pedagogických pracovníků, kteří budou tuto výuku zabezpečovat.
- 4) studium cizinců na veřejných vysokých školách se řídí **zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)**, ve znění pozdějších předpisů; cizinec studuje za stejných podmínek jako student ČR; v případě, že veřejná vysoká škola uskutečňuje studijní program v cizím jazyce, stanoví mu poplatek za studium v programech bakalářského, magisterského nebo doktorského studia.

Metodické poznámky k tabulkám

Údaje, pokud není uvedeno jinak, jsou za školy zřizované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, obcemi, kraji, soukromými a církevními zřizovateli, v případě středních a vyšších odborných škol i jinými ministerstvy.

V případě tabulek za vysoké školy se jedná o údaje za veřejné a soukromé vysoké školy (bez údajů za státní vysoké školy, tedy za školy zřizované Ministerstvem obrany ČR a Ministerstvem vnitra ČR). Z důvodu sjednocení metodiky výstupů o studentech vysokých škol jsou veškeré údaje přepočteny podle této metodiky a neodpovídají tedy údajům zveřejněným v minulých letech. Údaje o studentech vysokých škol jsou ve fyzických osobách ke dni 31. 12., údaje za poprvé zapsané a absolventy jsou v počtu fyzických osob za kalendářní rok. Podkladové údaje se přebírají ze systému SIMS (sdružené informace z matrik studentů vysokých škol) a vzhledem k tomu, že vysoké školy dodávají do systému opravy i zpětně, není možné časové řady průběžně doplňovat, ale je nutné každoročně údaje přepočítat i za předchozí roky.

Stejně jako v předchozím roce jsou v rámci jednotlivých druhů škol údaje včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

* * * * *

Mateřské školy

Podíl cizinců v mateřských školách činí 1,1 % všech dětí navštěvujících mateřskou školu. Naprostá většina dětí - cizinců v mateřských školách pochází z Vietnamu (32,5 %), dále z Ukrajiny (19,2 %), Slovenska (15,3 %) a Ruska (6,4 %).

Základní školy

V České republice tvoří cizinci 1,5 % žáků v základních školách. Nejčastěji se jedná, stejně jako v mateřských školách, o občany Vietnamu (26,0 %), Ukrajiny (22,8 %), Slovenska (18,9 %) a Ruska (7,0 %).

Střední školy

V oblasti středního školství činí podíl studujících cizinců celkem 1,1 %. Jedná se především o občany Vietnamu (25,4 %), Ukrajiny (21,8 %), Slovenska (16,4 %) a Ruska (10,4 %).

Konzervatoře

Na konzervatořích se vzdělává celkem 110 cizinců a jejich podíl na celkovém počtu žáků konzervatoří činí celkem 3,1 %. Nejčastěji se jedná o občany Slovenska (38,2 %), Ukrajiny (17,3 %) a Ruska (10,0 %).

Vyšší odborné školy

V posledním roce po poklesu počtu studujících cizinců na vyšších odborných školách jejich počet vzrostl na 321 studentů. Souvisí to s celkovým vývojem počtu studentů těchto škol. Cizinci studují především formou denního studia, dálkovou formou z nich studuje o něco více než třetina.

Nejvíce cizinců studuje na vyšších odborných školách v Praze (36,1 %) a v Moravskoslezském kraji (19,6 % cizinců na českých VOŠ).

Nejčastěji cizinci studují na vyšších odborných školách v oborech zdravotnických a ekonomických. Cizinci tvoří 1,1 % všech studentů vyšších odborných škol, nejčastěji se jedná o občany Slovenska (61,1 %) a Ukrajiny (15,3 %).

Vysoké školy

Vysoké školství je oblast vzdělávání, ve které studuje nejvíce cizinců. Od akademického roku 2003/04 se počet cizinců studujících na českých veřejných a soukromých vysokých školách zdvojnásobil, cizinci studují především v bakalářských a magisterských studijních programech prezenční formou a tvoří 8,0 % všech studentů veřejných a soukromých vysokých škol.

Počty studentů pochopitelně závisejí na počtu poprvé zapsaných ke studiu v jednotlivých letech. Cizinci tvoří 9,0 % všech poprvé zapsaných na vysoké školy. Z celkového počtu absolventů veřejných a soukromých vysokých škol je celkem 6,3 % cizinců.

Nejvíce cizinců studuje na vysokých školách v Praze a v Brně, nejčastěji se jedná o studenty ze Slovenska. Po roce 2000 jsme zaznamenali nárůst počtu studentů z bývalých států Sovětského svazu (Rusko, Ukrajina, Bělorusko, Kazachstán a další). Poměrně velký počet studentů je i z Vietnamu, Spojených států, Spojeného království, Portugalska, Německa a Polska.